

KORRUPSIYANING KELIB CHIQISH “GENESISI”

ФИО автора: Tohirjonov Akobir Shavkatbek o'g'li

Учебное заведение (населенный пункт): NamDU Yuridik fakulteti 3-bosqich talabasi.

Anotatsiya: *Ushbu maqolada korrupsiya ning kelib chiqish tarixi va uni oldini olish usullari hamda xalqaro tajribalarga e'tibor qaratilgan. Shuningdek, korrupsiyani oldini olishda yurtimizda olib borilayotgan chora-tadbirlar to'g'risida to'xtalib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Korrupsiya, huquq, xuquq normasi, huquqiy ong, konstitutsiya, farmon.*

Korrupsiya bu – jamiyatni turli yo'llar bilan iskanjaga oladigan daxshatli illatdir. Mazkur illat demokratiya va huquq ustuvorligi asoslariga putur yetkazadi, inson huquqlari buzilishiga olib keladi, bozorlar faoliyatiga to'sqinlik qiladi, hayot sifatini yomonlashtiradi, jamiyat va davlatni tubanlik botqog'iga yetaklaydigan omildir.

Avvalambor Korrupsiya (lot. Corruptere – buzmoq) terminiga to'xtalsak. Korrupsiya (lot. Corruptere — buzmoq) termini odatda mansabdor shaxslar tomonidan unga berilgan mansab vakolatlari va huquqlardan o'zlarining shaxsiy manfaatlarini ko'zlab qonunchilik va ahloq qoidalariga zid ravishda foydalanishini anglatadi.

Ko'p hollarda bu atama siyosiy elitadagi byurokratik apparatga qarata ishlatiladi. Korrupsiya ko'plab davlatlarning jinoyat va ma'muriy qonunchiligi bilan huquqqa qarshi harakat sifatida ta'qib qilinadi.

Korrupsiyaning tarixiga nazar solsak, korrupsiyaning tarixiy o'zakkari juda qadimga borib taqalib, bu hol qabilada ma'lum mavqega ega bo'lish uchun qabila sardorlariga sovg'alar berish odatidan kelib chiqqan deb taxmin qilinadi. O'sha davrlarda bu normal holat sifatida qabul qilingan. Biroq davlat apparatining murakkablashuvi va markaziydashuvi korrupsiyaning davlat rivojlanishiga katta to'siq ekanligini ko'rsatdi. Korrupsiyaga qarshi kurashgan birinchi davlat sifatida qadimgi Shumer davlati tan olinadi. Qadimgi davlatlarni ayniqsa huquqni muhofaza qiluvchi organlarning poraxo'rliqi qattiq tashvishga solganligi bizgacha saqlanib qolgan manbalardan ma'lum. Chunki bu holat davlatning obro'siga juda qattiq putur yetkazardi. Dunyoning yetakchi dinlarida ham birinchi navbatda huquqni muhofaza qiluvchi organlarning poraxo'rliqi qattiq qoralanadi. Jumaladan, Injilda “Sovg'alarni qabul qilma, chunki sovg'a ko'rni ko'radigan qiladi va haqiqatni o'zgartiradi” deyilgan bo'lsa, Qu'roni Karimda “Boshqalarning mulkini nohaq yo'l bilan olmangiz va boshqalarga tegishli bo'lgan narsalarni olish uchun o'z mulkingizdan hokimlaringizga pora qilib uzatmangizlar” deyilgan.

XVIII asrning ikkinchi yarmiga kelib jamiyat davlat boshqaruv apparatining ish sifatiga tobora ko'proq ta'sir ko'rsata boshladi. Bu o'sha davrda qabul qilingan bir qator qonun

hujjatlarida o'z aksini topgan. Jumladan, 1787-yilda qabul qilingan AQSh Konstitutsiyasida pora olish AQSh prezidentini impechmentga tortish mumkin bo'lgan ikki jinoyatning biri sifatida ko'rsatib o'tilgan. Siyosiy partiyalarning vujudga kelishi va ularning mamlakat hayotidagi o'rnining oshib borishi XIX-XX asrlarda rivojlangan davlatlarda korrupsiyaning dunyoning boshqa mamlakatlarga nisbatan ancha kamayishiga olib keldi.

Korrupsiya jinoyatchiligini boshqa davlatlarga nisbatan ancha kamaytirgan davlatlar ham mavjud. Misol uchun Shvetsiya, Singapur, Gonkong, Portugaliya kabi davlatlardir. Ushbu davlatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, korrupsiyani yuzaga keltiruvchi omillarni bartaraf etish korrupsiyaga qarshi kurashda muhim o'rin egallaydi.

Bunda Konstitutsiyaviy nazorat organlari, huquq-tartibot organlarining ahamiyati ortadi. Ya'ni, korrupsiyaga olib kelishi mumkin bo'lgan normalarni konstitutsiyaviy nazorat organi tomonidan konstitutsiyaga zid deb topish, aholining huquqiy savodxonligini oshirish kabi metodlardan unumli foydalanish ushbu davlatlarni korrupsiya darajasi juda past bo'lgan davlatlar qatoriga olib chiqqan.

Xulosa qilib aytganda, korrupsiyani oldini olishda butunjaxon normalarni mamlakatimizga joriy qilish hamda korrupsiya holatini oldini olishdan, korrupsiyani keltirib chiqaruvchin omillarni yo'qotish kerakligi tushuniladi.

Misol uchun BMT ning "Korrupsiya ga qarshi kurashish" konvensiyasida nazarda tutilgan bandlarni ya'ni mansabdor shaxslarning ish-haqi va daromadlarini deklaratsiyalashtirishni joriy qilish kerak deb xisoblayman chunki ushbu norma qabul qilinsa barcha mansabdor shaxslarning daromadlari ochiq, hamma uchun oshkora bo'lsa korrupsiyani keltirib chiqaruvchi omillardan birini bartaraf qilishga olib keladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Korrupsiyaga qarshi kurashish konvensiyasi".
2. <https://lex.uz/docs/-3088008>
3. <https://anticorruption.uz/en>